

ФОРМУВАННЯ ФАХОВИХ КОМПЕТЕНТНОСТЕЙ У МАЙБУТНІХ СОЦІАЛЬНИХ ПЕДАГОГІВ/СОЦІАЛЬНИХ ПРАЦІВНИКІВ У ПРОЦЕСІ НАВЧАЛЬНОЇ (ОЗНАЙОМЧОЇ) ПРАКТИКИ

Ірина Субашкевич¹, Віра Корнят²

*Львівський національний університет імені Івана Франка,
вул. Університетська, 1, Львів, Україна, UA-79000*

¹iryna.subashkevych@lnu.edu.ua;

²vira.kornyat@lnu.edu.ua

Визначено мету, завдання, зміст та особливості організації і проведення навчальної ознайомчої практики студентів 1 курсу освітньо-кваліфікаційного рівня “бакалавр” зі спеціальності 231 “Соціальна робота” у Львівському національному університеті імені Івана Франка. Навчальна (ознайомча) практика є початковим етапом набуття студентами професійних знань, шляхом набуття практичних умінь і навичок соціальної та соціально-педагогічної діяльності з різними категоріями дітей та молоді в закладах соціального спрямування. Проходження практики є обов’язковим для всіх студентів спеціальності “Соціальна робота”. Її тривалість визначена навчальним планом і становить 2 тижні у 2 семестрі, загальна тривалість практики – 90 год., що відповідає трьом кредитам ЄКТС. Підсумком проходження практики є диференційований залік. Навчальна (ознайомча) практика є практикою пасивною, оскільки студенти ще не працюють самостійно, хоча можуть залучатися до виконання нескладних доручень. Вона організовується за пілотним принципом, що дає можливість за короткий термін охопити різні типи і види установ та служб соціальної допомоги різних організаційно-правових форм.

Розкрито основні етапи організації та проведення практики: підготовчий, робочий, підсумковий. У процесі практики студенти мають можливість: сформулювати уявлення про реальну діяльність соціальних працівників/соціальних педагогів у закладах соціального спрямування, основні групи категорій осіб, з якими працює соціальний працівник/соціальний педагог; усвідомити проблеми клієнтів та шляхи їх вирішення установами соціальної сфери, громадськими організаціями та іншими структурами; працювати над формуванням професійних компетенцій.

Описано програмні компетентності: інтегральна компетентність, загальні компетентності, фахові компетентності спеціальності (ФК) та програмні результати навчання (ПРН).

Ключові слова: педагогічна практика, професійна підготовка, соціальний педагог, соціальний працівник, фахові компетентності.

Постановка проблеми в загальному вигляді та її зв’язок із важливими науковими або практичними завданнями. Практика

сневід'ємною складовою професійної підготовки здобувачів вищої освіти, які навчаються за спеціальністю "Соціальна робота". Вона спрямована на закріплення теоретичних знань, які вони отримали у процесі навчання, набуття й удосконалення фахових компетентностей. Вона є зв'язуючою ланкою між теоретичним навчанням майбутніх соціальних працівників, соціальних педагогів та їх самостійною роботою у закладах соціальної сфери.

Аналіз основних досліджень і публікацій з порушеної проблеми.

Проблемам змісту й організації педагогічної практики студентів ЗВО присвячено праці Є. Бондаревської, Л. Булатової, З. Васильєвої, Н. Кичук, Г. Коджаспірової, Н. Кузьміної, В. Максимова, О. Мосіна, В. Розова, В. Тарантея, О. Щербакова та багатьох інших науковців. Теоретичні, організаційні, методичні аспекти соціально-педагогічної практики досліджують Т. Веретенко, О. Гомонюк, Н. Заверико, Л. Міщик, Н. Олексюк, І. Холковська та інші.

Формулювання мети статті. Відтак метою статті є аналіз формування фахових компетентностей у майбутніх соціальних педагогів/соціальних працівників у процесі навчальної (ознайомчої) практики.

Виклад основного матеріалу дослідження з обґрунтуванням отриманих наукових результатів. Навчальна (ознайомча) практика є початковим етапом набуття студентами професійних знань, шлях набуття практичних умінь і навичок соціальної та соціально-педагогічної діяльності з різними категоріями дітей та молоді в закладах соціального спрямування.

Проходження практики є обов'язковим для всіх студентів спеціальності "Соціальна робота". Її тривалість визначена навчальним планом і становить 2 тижні у 2 семестрі, загальна тривалість практики – 90 год., що відповідає трьом кредитам ЄКТС. Підсумком проходження практики є диференційований залік [5].

У процесі практики студенти мають можливість: сформулювати уявлення про реальну діяльність соціальних працівників/соціальних педагогів у закладах соціального спрямування, основні групи категорій осіб, з якими працює соціальний працівник/соціальний педагог; усвідомити проблеми клієнтів та шляхи їх вирішення установами соціальної сфери, громадськими організаціями та іншими структурами, працювати над формуванням професійних компетенцій.

Навчальна (ознайомча) практика є практикою пасивною, оскільки студенти ще не працюють самостійно, хоча можуть залучатися до виконання нескладних доручень. Вона організовується за пілотним принципом, що дає змогу за короткий термін охопити різні типи і види установ та служб соціальної допомоги різних організаційно-правових форм.

Метою навчальної (ознайомчої) практики є сприяння оптимізації процесу адаптації першокурсників до нових умов навчання та майбутньої

професії через ознайомлення з основними напрямками роботи в організаціях, що виконують соціальну, соціально-педагогічну та психологічну діяльність з дітьми та молоддю, а також з особливостями професійної діяльності спеціалістів різного профілю, що працюють у цих закладах; формування у студентів знань про сутність соціальних проблем суспільства та шляхи їх вирішення державою; виконання професійної діагностики придатності студентів до обраної професії; виявлення якостей, потрібних для успішного навчання та наступної професійної діяльності; сприяння усвідомленню своїх ціннісних орієнтацій, емоційних особливостей, інтересів, здібностей.

Завдання:

- поглиблення і закріплення теоретичних знань студентів про професійну діяльність соціального працівника/соціального педагога;
- формування умінь раціонально розподіляти час, виконувати заплановане, будувати ділові стосунки, вести ділову документацію;
- сформуванню уявлення студентів про сфери застосування їхньої майбутньої професійної діяльності;
- ознайомити з різними типами установ, у яких здійснюється соціальна та соціально-педагогічна діяльність;
- мотивувати студентів до розвитку і закріплення професійно значущих якостей, формування стійких моральних поглядів на професію соціального працівника, соціального педагога;
- формувати вміння виконувати психологічну саморегуляцію поведінки й діяльності;
- вчити осмислювати та застосовувати студентами на практиці теоретичні знання, усвідомлювати їхню значимість для успішної професійної діяльності;
- виробляти у студентів вміння спостерігати та аналізувати професійну діяльність та поведінку фахівців, поведінку клієнтів; вміння вести ділову документацію [2].

Проходження даного виду практики передбачає такі програмні компетентності:

Інтегральна компетентність (ІК): здатність розв'язувати складні спеціалізовані завдання та практичні проблеми у галузі професійної діяльності або у процесі навчання, що передбачає застосування певних теорій та методів соціальної роботи і характеризується комплексністю та невизначеністю умов.

Загальні компетентності (ЗК):

- Здатність реалізувати свої права і обов'язки як члена суспільства, усвідомлювати цінності громадянського (вільного демократичного) суспільства та необхідність його сталого розвитку, верховенства права, прав і свобод людині громадянина в Україні.

- Здатність зберігати та примножувати моральні, культурні, наукові цінності і досягнення суспільства на основі розуміння історії та закономірностей розвитку предметної області, її місця у загальній системі знань про природу і суспільство та у розвитку суспільства, техніки і технологій, використовувати різні види та форми рухової активності для активного відпочинку та ведення здорового способу життя.

- Здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях.
- Знання та розуміння предметної області та розуміння професійної діяльності.

- Здатність спілкуватися державною мовою як усно, так і письмово.
- Навички використання інформаційних і комунікаційних технологій.
- Здатність вчитися і оволодівати сучасними знаннями.
- Здатність до пошуку, оброблення та аналізу інформації з різних джерел.

- Здатність приймати обґрунтовані рішення.
- Визначеність і наполегливість щодо поставлених завдань і взятих обов'язків.

- Здатність діяти соціально відповідально та свідомо [4].

Фахові компетентності спеціальності (ФК):

- Знання і розуміння сутності, значення і видів соціальної роботи та основних її напрямів (психологічного, соціально-педагогічного, юридичного, економічного, медичного).

- Знання і розуміння нормативно-правової бази стосовно соціальної роботи та соціального забезпечення.

- Здатність до аналізу соціально-психологічних явищ, процесів становлення, розвитку та соціалізації особистості, розвитку соціальної групи і громади.

- Здатність до виявлення, соціального інспектування і оцінки потреб вразливих категорій громадян, у тім числі, які опинилися в складних життєвих обставинах.

- Знання і розуміння організації та функціонування системи соціального захисту і соціальних служб.

- Здатність застосовувати сучасні експериментальні методи роботи з соціальними об'єктами в польових і лабораторних умовах.

- Здатність оцінювати соціальні проблеми, потреби, особливості та ресурси клієнтів.

- Здатність ініціювати соціальні зміни, спрямовані на піднесення соціального добробуту.

- Здатність взаємодіяти з клієнтами, представниками різних професійних груп та громад.

• Здатність дотримуватися етичних принципів та стандартів соціальної роботи [5].

Програмні результати навчання (ПРН):

• Вільно спілкуватися усно і письмово державною та іноземною мовами з професійних питань.

• Ідентифікувати, формулювати і розв'язувати завдання у сфері соціальної роботи, інтегрувати теоретичні знання та практичний досвід.

• Формулювати власні обґрунтовані судження на основі аналізу соціальної проблеми.

• Аналізувати соціально-психологічні процеси в малих та великих групах.

• Використовувати методи профілактики для запобігання можливих відхилень у психічному розвитку, порушень поведінки, міжособистісних стосунків, для розв'язання конфліктів, попередження соціальних ризиків та складних життєвих обставин.

• Визначати зміст співпраці з організаціями-партнерами з соціальної роботи для виконання завдань професійної діяльності.

• Самостійно визначати ті обставини, у з'ясуванні яких потрібна соціальна допомога.

• Створювати та підтримувати взаємини з клієнтами на підґрунті взаємної довіри та відповідно до етичних принципів і стандартів соціальної роботи, надавати їм психологічну підтримку й наснажувати клієнтів.

• Демонструвати толерантну поведінку, виявляти повагу до культурних, релігійних, етнічних відмінностей, розрізняти вплив стереотипів та упереджень [4].

Проходження навчальної ознайомчої практики передбачає декілька етапів: підготовчий, робочий, підсумковий [3].

Підготовчий етап практики містить вирішення всіх організаційних питань. Він починається з настановчо-методичної конференції, яку організовує та проводить факультетський керівник педагогічної практики. На настановчо-методичній конференції в обов'язковому порядку присутні усі студенти, керівники підгруп, за можливості, керівники від баз практики, заступник декана. Під час її проведення факультетський керівник практики ознайомлює присутніх з наказом про проходження практики, термінами проведення, завданнями практики, переліком звітної документації, формою звітності, датою проведення підсумкової конференції. Заступник декана факультету проводить інструктаж з техніки безпеки і охорони праці.

Підготовка студентів до проходження навчальної ознайомчої практики включає [1]:

- проходження медогляду;
- укладання угод з базами практики;

- ознайомлення студентів з програмою та постановка завдань;
- участь у настановчо-методичній конференції студентів, керівників підгруп практикантів, представників баз практики;
- інструктаж з техніки безпеки і охорони праці.

До практики допускаються студенти, які:

- повністю виконали навчальний план теоретичних навчань;
- пройшли інструктаж з техніки безпеки;
- пройшли медогляд.

Робочий етап практики передбачає детальне визначення змісту програми практики, знайомство з установою, складання візитної картки установи, ведення щоденника практики, у якому відображається план роботи студента на практику, всі види діяльності, які виконує студент, основні завдання практики.

Підсумковий етап передбачає:

1. Оформлення студентом необхідної документації стосовно практики.
2. Надання всієї документації факультетському керівникові з практики на перевірку.
3. Проведення заключної (підсумкової) конференції, на якій підводять підсумки роботи студентів. Тут практиканти обмінюються враженнями, оцінюють свою діяльність, висловлюють зауваження й побажання. Також кожен студент виступає з підсумковою доповіддю за результатами практики. Факультетський керівник студентам виставляє оцінку з практики.

Висновки з дослідження і перспективи подальших розвідок у цьому напрямі. Саме в межах освітнього процесу майбутні фахівці повинні не тільки отримати гідну професійну підготовку, а й оволодіти механізмами пристосовування до динамічних суспільних змін, відпрацювати вміння прийняття оптимальних рішень у ситуації невизначеності, складності, суперечливості, розвинути комунікативні та творчі здібності. Саме тому організуванню та змістовному наповненню навчальної (ознайомчої) практики має бути приділена значна увага як з боку професорсько-викладацького складу закладів вищої освіти, так і з боку відповідальних осіб безпосередньо на базах проходження практики студентів.

---

1. Корнят В. С., Субашкевич І. Р. Навчальна ознайомча практика: методичні рекомендації для керівників практики і студентів. Львів : Малий видавничий центр ЛНУ імені Івана Франка, 2018. 20 с.

2. Корнят В. С. Неперервність у системі професійної підготовки соціальних педагогів. Освітологічний дискурс : електронне фахове видання

України. 2018. № 3–4 (22–23). С. 185–197. Режим доступу : <https://od.kubg.edu.ua/index.php/journal/article/view/534>.

3. Навчальна (ознайомча) практика. Програма та методичні рекомендації для керівників та студентів першого курсу спеціальності 231. Соціальна робота. https://pedagogy.lnu.edu.ua/wp-content/uploads/2022/03/231_Navchalna-oznayomcha-praktyka_metodrekoment_21-22.pdf

4. Освітньо-професійна програма «Соціальна педагогіка» першого (бакалаврського) рівня вищої освіти для здобувачів зі спеціальності 231. Соціальна робота. <https://pedagogy.lnu.edu.ua/wp-content/uploads/2022/08/231-B-2022.pdf>

5. Силабус з навчальної дисципліни «Навчальна (ознайомча) практика», що викладається в межах ОПП «Соціальна педагогіка» першого (бакалаврського) рівня вищої освіти для здобувачів зі спеціальності 231. Соціальна робота. https://pedagogy.lnu.edu.ua/wp-content/uploads/2022/03/Syl_231_Pr_navch_oznayomcha_2022-1.pdf

*Стаття: надійшла до редколегії 29.06.2022
доопрацьована 02.07.2022
прийнята до друку 12.07.2022*

THE FORMATION OF PROFESSIONAL COMPETENCIES OF FUTURE SOCIAL EDUCATORS / SOCIAL WORKERS IN THE PROCESS OF EDUCATIONAL (INTRODUCTORY) PRACTICE

Iryna Subashkevych¹, Vira Kornyat²

*Ivan Franko National University of Lviv,
Universytetska Str., 1, Lviv, Ukraine, UA-79000*

¹iryna.subashkevych@lnu.edu.ua;

²vira.kornyat@lnu.edu.ua

The article highlights the purpose, task, content and features of the organisation and conduct of the educational practice (internship) of students of the 1st year of the educational and qualification level “Bachelor” in the specialty 231 “Social Work” at the Ivan Franko National University of Lviv. Educational (introductory) practice is the initial stage of students’ acquisition of professional knowledge, the way of acquiring practical skills of socio-pedagogical activity and social work with various categories of children and youth in institutions of social assistance. Internship is mandatory for all students majoring in Social Work. Its duration is determined by the curriculum and is 2 weeks in the 2nd semester. The total duration of practice is 90 hours, which corresponds to three ECTS credits. The result of the practice is a differentiated assessment. Educational (introductory)

practice is a passive internship, since students do not yet work independently, although they can be involved in performing simple assignments. It is organised according to the pilot principle, which allows covering various types of institutions and social assistance services of various organisational and legal forms in a short time.

The main stages of organising and conducting the practice include preparatory, working, final ones. During their internship, students have the opportunity to form an idea of the real-life activity of social workers/social pedagogues in institutions that provide social support, the main groups of categories of persons with whom a social worker/social pedagogue works. In addition, students are able to understand the problems of clients and the ways to solve them by institutions of the social sphere, public organisations and other structures, to work on the formation of professional competences.

Program competences are described as integral competence, general competences, professional competences of the specialty (FC) and program learning outcomes (PLO).

Keywords: pedagogical practice, internship, professional training, social pedagogue, social worker, professional competences.